

Статистичні дані по національностях у фахових школах Ужгорода

Національність	Реміснична школа			Торгівельна школа		
	1920-1921	1921-1922	1922-1923	1934-1935	1935-1936	1936-1937
Чехословаки	2	11	14	18	31	33
Русини	70	89	100	41	32	40
Євреї	36	74	58	50	42	47
Угорці	140	180	182	11	7	8
Інші	–	–	–	1	1	3
Разом	248	354	354	121	113	131

валосся постійне фінансування, покращення матеріальної бази, навчально-методичне, кадрове забезпечення, що сприяло зростанню кількості учнів. Крім фахової підготовки, випускників готували до самостійного ведення власного бізнесу.

Особливостями в організації навчально-виховного процесу фахових шкіл є те, що виховна робота не доповнювала навчання, а була домінуючою складовою. Зближення представників різних національностей, релігій, політичних течій, тощо відбу-

валосся у процесі залучення учнів до різних форм виховання. Всебічному розвитку особистості учнів сприяли елементи самоврядування та позашкільної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів організації діяльності професійних закладів освіти в Ужгороді у 20 – 30-х рр. XX ст. Перспективним напрямком досліджень є аналіз організації навчального процесу у приватних ужгородських фахових школах в означений період.

Література і джерела

1. Державний архів Закарпатської області (ДАЗО). – Ф. 28. Реферат освіти Підкарпатської Русі (1919-1928 рр.). – Оп. 2. – С. 761. – Л. 31.
2. Десятий річний звіт Державної фахової деревообробної школи в Ужгороді за шкільний рік 1929-1930. – Ужгород, 1930. – 44 с.
3. Кухта М.І. Стан і розвиток професійно-технічної науки на Закарпатті / Марія Іванівна Кухта // Рідна школа. – 2004. – № 7-8. – С. 59-61.
4. Річний звіт Державної фахової деревообробної школи в Ужгороді за шкільний рік 1925-1926. – Ужгород, 1926. – 15 с.
5. Річний звіт державної торгівельної школи за шкільний рік 1929-1930. – IX. – Ужгород, 1930. – 74 с.
6. Річний звіт державної торгівельної школи за шкільний рік 1935-1936. – XV. – Ужгород, 1936.
7. Розлуцька Г.М. Розвиток професійної педагогічної освіти на Закарпатті у чехословацький період / Г.М.Розлуцька // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2011. – Вип. 22. – С.138-141
8. Годовой отчет фахових ученических школ в Ужгороде в новом здании. – Ужгород, 1938. – 78 с.

В статье исследуется деятельность заведений профессионального образования в Ужгороде в 20-30-х годах XX века, рассматриваются особенности организации научно-воспитательного процесса, кадровое обеспечение и формы научно-воспитательной работы. Министерство образования и школьничества было заинтересованное в развитие профессиональных школ, поскольку они увеличивали количество образованных и квалифицированных работников и удовлетворяли потребности общества. В этих заведениях воспитательная работа рассматривается как неотделимая и преобладающая составляющая научного процесса.

Ключевые слова: заведения профессионального образования, профессиональные школы, ремесленная школа, торговая школа, воспитательная работа.

The author of the article has considered the work of the institutions of professional education in the 20-30-s of the XX century, reviewed the peculiarities of the organization of the educational process, the staffing and the forms of the educational work. The ministry of the education and school was interested in the development of professional schools as they increased the number of the educated and qualified workers and satisfied the requirements of the society. In these institutions the educational work is considered as an integral and dominative part of the studying process.

Key words: the institutions of professional education, the handicraft school, the commercial school, the educational work.

УДК 378.147 (3)

ІДЕЇ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ США

Сідун Лариса Андріївна

м.Ужгород

В статті розглядаються деякі аспекти полікультурної освіти. Аналізується досвід забезпечення полікультурної освіти учнів в середніх школах США.

Ключові слова: США, полікультурна освіта, учні середніх шкіл.

Проблема полікультурної освіти є актуальною для всіх країн світу, оскільки більшість з них характеризуються етнічною неоднорідністю. Це стосується й України, де проживає багато різних національностей і останнім часом, на жаль, спостері-

гається тенденція до загострення міжетнічної напруги. Цьому, зокрема, сприяють й необдумані дії політиків, наприклад, прийняття надзвичайно дискусійних рішень про засади мовної політики в країні та ін. Тому, безперечно, питання полікультурної освіти вимагають ретельного вивчення.

Полікультурна освіта – важлива потреба багатонаціонального співтовариства. Сьогодні, як ніколи раніше, відчувається гостра необхідність обґрунтування і реалізації освіти, яка б протистояла ксенофобії і міжнаціональним чварам.

Полікультурність будь-якого суспільства вимагає від інди-

віда розуміння й толерантного ставлення до людей, які мають відмінності в способі життя, переконаннях, діях, поведінці тощо. Таке розуміння можливе лише за умови сформованої в особистості полікультурної картини світу, яку треба розвивати з дитинства і, зокрема, у шкільному віці. Ми поділяємо думку вчених, які вважають, що педагог повинен бути обізнаним із механізмами формування полікультурного образу світу дитини, володіти ефективними методами роботи з молоддю [1, с.4].

Зазвичай, полікультурну освіту розуміють як таку, що сприяє формуванню в особистості готовності до активної діяльності в сучасному соціокультурному середовищі, збереженню нею власної ідентичності, прагненню до поваги та розуміння інших культурно-етнічних спільнот, умінню жити в мирі і злагоді з представниками різних расових, етнічних, культурних, релігійних груп. Водночас, багато вчених, розглядаючи полікультурну освіту, вважають її важливою складовою виховання, що, на нашу думку, цілком правомірно, або ж навіть вживають термін полікультурне виховання як самостійний. Наприклад, вітчизняні вчені Л.Голік, Т.Клинченко, М.Красовицький, І.Левченко відзначають, що полікультурна освіта і виховання учнів загальноосвітньої школи - це така організація і зміст навчально-виховного процесу, життя і діяльності учнів, взаємостосунків, яка забезпечує ознайомлення з культурою, звичаями, традиціями народів, що живуть в одній країні, створення умов для виникнення між ними почуття довіри й солідарності, уміння взаємодіяти, співпрацювати [2, с.41].

Полікультурна освіта передбачає формування у школярів полікультурної картини світу, суть якої полягає в узагальненій системі поглядів на світ, котрий складається з різних культурних, релігійних, етнічних груп, а також усвідомлення свого місця в ньому.

Слід відзначити, що загальні питання полікультурності, полікультурної освіти та виховання розглядаються в працях багатьох вітчизняних учених (Л.Голік, Л.Гончаренко, А.Зубко, Г.Дмитрієв, Т.Климченко, М.Красовицький, В.Кузьменко, І.Левченко, І.Мигович, В.Сагарда, М.Токар та ін.). Проте на сьогоднішній день теоретичні і практичні аспекти полікультурної освіти у вітчизняній науці досліджені недостатньо. Вважаємо, що більш глибокому осмисленню різних аспектів полікультурної освіти може сприяти вивчення зарубіжного досвіду, оскільки в багатьох зарубіжних країнах з цього питання є значні теоретичні напрацювання і практичні здобутки. До таких країн, в першу чергу, відносяться Сполучені Штати Америки, де питанням полікультурної освіти надається велика увага. Це стосується, насамперед, полікультурного навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл.

Вважається, що в організації процесу навчання в школах основний акцент повинен ставитися на вихованні у школярів уміння жити в суспільстві. Ця думка багато в чому визначає підходи до навчання і виховання учнів в сучасній американській школі.

Навчальні заклади розглядаються як своєрідні моделі суспільства, де учні отримують навички успішної діяльності і досвід взаємодії з іншими членами спільноти. Школа – це місце, де учні здобувають не тільки знання з різних навчальних дисциплін, але й перші знання про суспільство. Тут діти спілкуються з тими, хто не є їх родиною і вчаться взаємодіяти з різними, іноді дуже несхожими на них людьми.

Сьогодні в США все більш популярною стає думка про те, що школи повинні представляти всю різноманітність і багатоглибкість сучасного суспільства. Необхідно, щоб в школах і класах були представники всіх рас, етнічних груп і соціальних верств населення, в тому числі й діти з незначними фізичними і ментальними вадами тощо. Недопустимими є спроби формування контингенту учнів шкіл і класів на основі расової сегрегації (створення шкіл або класів для афроамериканців, латиноамериканців та ін.)

При правильній організації навчання і виховання такі умови будуть сприятливими для формування особистості всіх учнів.

Для реалізації завдань полікультурного навчання і виховання недостатньо проводити заняття з етнічних курсів, які базуються на простому запам'ятовуванні окремих історичних фактів, національних героїв. Багато американських дослідників ведуть мову про необхідність системної перебудови всіх компонентів навчального процесу, що вимагає ретельного аналізу освітнього і виховного середовища. Тільки за умови виховання учнів в багатонаціональному середовищі можна сформувати істинні ідеали демократії і плюралізму в суспільстві, які високо цінуються в США.

На сьогоднішній день одним із пріоритетних напрямів наукових досліджень проблеми полікультурної освіти є визначення шляхів реалізації полікультурного навчання і виховання в середній школі. В результаті проведених досліджень були виявлені ті сфери, від яких в значній мірі залежить ефективне втілення ідей полікультурної освіти: зміст навчальних планів; процес здобуття знань; розвиток педагогіки рівності; розвиток культури навчального закладу.

Американськими вченими (П.Горскі, К.Грант, С.Сліттер, С.Ніето та ін.) пропонують різні моделі трансформації шкільного середовища з метою забезпечення ефективності полікультурності освіти. Це, зокрема, перегляд наступних аспектів: педагогіка, методи навчання; навчальний план; навчальний матеріал; система взаємовідносин в класі і школі; оцінка і контроль знань.

К.Грант виокремлює конкретні умови створення полікультурного освітнього середовища в школі: високі очікування від учнів; стиль навчання, який враховує особливості всіх учнів; релевантний навчальний план; врахування можливостей існування багатьох підходів до вирішення проблем; відображення ідей плюралізму в системі контролю і оцінки знань; використання мотивуючих рольових моделей поведінки; використання потенціалу позакласної роботи та ін. [3].

Відомий американський учений С.Ніето серед умов створення в школі полікультурного середовища звертає увагу на: реконструктуризацію шкільного середовища; трансформацію навчального плану; вибір адекватних середовищу методів навчання і виховання та ін. [4]. Крім того, вчений наголошує на важливій ролі вчителя в організації полікультурного навчання і виховання. Світогляд вчителя відображається певним чином на змісті знань, які він хоче донести до учнів. Підсвідомо він вносить свій підтекст в інформацію, яка пропонується учням. Адже вчитель, який вірить, що історія Америки починається з чистого аркуша з відкриттям її Колумбом, і вчитель, який усвідомлює, що до приходу Колумба Америка була заселена людьми з власною культурою, традиціями, звичаями, вносить різний підтекст у навчальний процес. Причому, дуже часто переконання самого вчителя передаються й учням.

Іншим важливим аспектом діяльності вчителя є бажання і вміння обговорювати з учнями питання расових відмінностей між людьми (колір шкіри, риси обличчя, культура та ін.). Замовчування цих питань може сприяти формуванню відчуженості між учнями, ворожості, агресивності, ізоляції учнів неформальної групи.

Вчителі є продуктом суспільної і освітньої системи, яка має історію расизму, дискримінації, виключень, що не може не позначитись на формуванні особистості самого вчителя. Тому педагогічна діяльність багатьох учителів може відображати їх власний життєвий і освітній досвід і вони підсвідомо будуть намагатися проводити аналогічну практику навчання і виховання учнів.

Багато вчених підкреслюють, що для вчителя недостатньо мати хороші наміри стосовно всіх без винятку учнів. Необхідно осмислити і проаналізувати власні (можливо, підсвідомі) упередження стосовно учнів – представників етнічних меншин і стереотипи поведінки. Все це може проявлятися в найрізноманітніших ситуаціях: наприклад, пояснюючи новий матеріал, учитель адресує його більше одній частині учнів класу, ніж іншій (погляд, міміка, жести, стиль викладу), частіше просить дати

відповідь на питання одних учнів і рідше інших, неадекватно оцінює досягнення різних учнів. Часто учні (афроамериканці, латиноамериканці) незадоволені тим, що рівень очікувань вчителя стосовно них є набагато нижчим, ніж щодо представників білої раси.

Зважаючи на надзвичайно важливу роль вчителя в ефективній реалізації завдань полікультурної освіти, навчальні за-

клади в США при прийомі педагогічних працівників на роботу орієнтуються на створення багатонаціонального педагогічного колективу, включаючи представників різних етнічних меншин.

Таким чином, на сьогоднішній день в Сполучених Штатах Америки здійснюється цілеспрямована планомірна робота в освітній сфері з метою забезпечення полікультурної освіти учнів – майбутніх громадян багатонаціональної країни.

Література і джерела

1. Гончаренко Л.А. Підготовка вчителів до формування в учнів полікультурної картини світу / Л.А.Гончаренко, А.М.Зубко, В.В.Кузьменко / За ред.В.В.Кузьменка. – Херсон : РІПО, 2009. – 196 с.
2. Голік Л.О. Полікультурна освіта в Україні / [Л.О.Голік, Т.В.Клиниченко, М.Ю.Красовицький, І.Г.Левченко] // Завуч. – 1999. - № 29. - С.3-4 .
3. Grant C. Research and Multicultural Education / C.Grant. – Washington, DC.: The Falmer Press, 1992. – 275 p.
4. Nieto S. Affirming Diversity / S.Nieto/ The Sociopolitical Context of Multicultural Education. – Pearson Education, 2004. – 464 p.

В статье рассматриваются некоторые аспекты проблемы поликультурного образования. Проанализирован опыт организации поликультурного образования учащихся в средних школах США.

Ключевые слова: США, поликультурное образование, учащиеся средних школ.

In this article aspects of multicultural education have been discussed. American experience of multicultural education of the secondary pupils schools has been considered.

Key words: the USA, multicultural education, the secondary schools' pupils.

УДК 37.013: 165.242.1:796-057.36

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ САМОПІЗНАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-РИКОРДОННИКІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сивохоп Едуард Миколайович
Маріонда Іван Іванович
м.Ужгород

В статті розглянуто педагогічні умови формування самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників в процесі фізичної підготовки.

Ключові слова: формування готовності, самопізнання, майбутні офіцери-прикордонники, фізична підготовка.

Ефективне формування готовності курсантів до самопізнання в процесі фізичної підготовки обумовлено комплексом педагогічних умов. Під педагогічними умовами розуміємо фактори, які забезпечують ефективність навчального процесу [1].

Метою нашого дослідження є теоретично виділити педагогічні умови формування самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників в процесі фізичної підготовки

Результати дослідження та їх обговорення. Для дослідження ми визначили дві групи педагогічних умов: організаційно-педагогічні та особистісно-орієнтовані. Такий вибір обумовлений специфікою предмету дослідження.

Організаційно-педагогічні умови.

1. *Орієнтування курсантів на ціннісне ставлення до формування особистості.* На основі самопізнання відбувається вдосконалення самого себе. Однією зі складових необхідного знання про себе є знання про своє фізичне «Я», що має особливу значущість. Воно впливає на зміну цінностей, мотивів, потреб особистості, є основою Я-концепції. Її фізичною складовою виступає образ тіла, що включає особливості індивідуального самосприйняття: сукупність знань, уявлень, тілесного досвіду особистості. За коректної оцінки педагогом курсанта виявляється вплив на формування адекватних і перспективних знань про нього, підвищується якість педагогічної взаємодії.

Ця педагогічна умова спрямовує на якісну зміну самосвідомості і Я-концепції; під впливом використання засобів фізичної

підготовки вона спрямована на розвиток і зміну організму й тіла.

2. *Створення установки на продуктивну взаємодію між викладачем і курсантом.* У процесі спільної діяльності викладача і курсанта відбувається формування самосвідомості курсантів, основними функціями якого є пізнання себе й самовдосконалення. В ході активної взаємодії руйнується сформований негативний стереотип ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, проявляється внутрішнє прагнення змінити, «переконструювати» себе.

Включення курсантів до системи довірливих, особистісних відносин з викладачем стимулює їхню пізнавальну активність, створює сприятливий психологічний клімат, гуманітаризує освітнє середовище академічних і позааудиторних занять [3].

Застосування широкого спектра неформальних прийомів спілкування в процесі проведення занять, уміння вести дискусію, формування спільної творчої діяльності, індивідуального ставлення курсанта до запропонованого змісту фізичної підготовки – все це сприяє психолого-педагогічній підтримці унікального розвитку кожного курсанта відповідно до вибору умов для самореалізації й самовдосконалення особистості.

Характер спілкування педагога багато в чому визначається вмінням збагнути внутрішній світ своїх учнів, забезпечити відповідальну, розумово й емоційно адекватну реакцію вихованців.

Творчий діалог з викладачем, його емоційна підтримка зусиль курсанта допомагають останньому набутти впевненості у своїх силах, переконаності у значущості й необхідності самопізнання.

3. *Етапність і послідовність формування готовності до самопізнання.* На кожному етапі передбачалося вирішення певних завдань, забезпечувалося позитивне ставлення курсантів до процесу самопізнання, розвивався інтерес до фізкультурно-